

מים זכים

דורשי רשומות אמרו 'אין מים אלא תורה'
שנאמר 'הוי כל צמא לכו למים' (ביק פב).

בעניינא דיומא

[וגם כאשר עוברים מחוץ לבניין הקלפי, יש לדון מצד אין מעבירין על המצוות, ע"פ מה שהביא הישדי חמדי (ח"א עמ' ל אות קפט, וח"ז עמ' איתקז אות צב) שדנו האחרונים, האם חייב להתפלל בביהכנ"ס הראשון שפוגע בו בדרכו, משום אין מעבירין על המצוות, עיי"ש ואכמ"ל, - וע"ע בביאור הלכה סי' כה בד"ה שלא יניחו, שהביא את מחלו' המג"א והאחרונים, בגוונא שעובר ליד התפילין כשהם נמצאים בתוך הכיס, האם יש בזה משום אין מעבירין על המצוות, עיי"ש ואכמ"ל].

- ב -

ויש לפלפל טובא בזה מכמה צדדים, וכדלהלן.

א. דהנה נחלקו האחרונים, בגוונא שפגע תחילה במצוה שאינה תדירה, האם צריך לקיימה תחילה משום 'אין מעבירין על המצוות', או"ד דתדיר קודם גם בכה"ג שצריך להעביר על המצוה שאינה תדירה.

דהנה ברמ"א (או"ח סי' תרפד, ג) כתב, שאם ברי"ח טבת טעה והתחיל לקרות בתורה בתחילה בשל חנוכה, צריך להפסיק ולקרות תחילה בשל ר"ח, - וזהו משום דקריאת ר"ח הויא קריאה תדירה כלפי קריאת החנוכה, ותדיר קודם.

אמנם ה'קרבן נתנאל' (פ"ד דמגילה סי' י, אות ג) פליג על הרמ"א, וכתב להוכיח מדברי התוס' שדין אין מעבירין על המצוות דוחה את הדין של תדיר קודם, ולכן ס"ל דאם טעה והתחיל בשל חנוכה לא יפסיק, וכן בתוס' רע"א (ובחסים ה, א-לט) הביא את דברי הקרבן הנ"ל, עיי"ש.

- ג -

אכן בביאור הלכה (שם) בד"ה ואם טעה) נקט, שאם העולה אכתי לא התחיל לברך על קריאת החנוכה, אזי יש לקרות קודם את קריאת ר"ח, ואע"פ שכבר פתחו את הסי"ת של קריאת החנוכה עיי"ש, ומשמע דס"ל דתדיר קודם גם במקום שצריך להעביר על המצוה שאינה תדירה, (ורק במקום שהעולה בירך ויש בזה ברכה לבטלה, רק שם כתב שיקראו קודם בשל החנוכה), והדברים ארוכים ואכמ"ל.

ומעתה יש לומר, דלדעת הנך דס"ל שדין אין מעבירין על המצוות עדיף על הדין של תדיר קודם, אי"כ יש לדון דבנידו"ד יצטרכו להקדים לקיים בתחילה את המצוה לשמוע להוראת רבותינו גדולי הדור, כיון שפגעו בה תחילה, ואין מעבירין על המצוות.

אך לדעת הנך דס"ל, דהתדיר קודם גם במקום שצריך להעביר על המצוה שאינה תדירה, אי"כ יש לדון דבנידו"ד יצטרכו להקדים להתפלל תחילה, משום דתדיר קודם.

- ד -

ב. אמנם יש להוסיף לפלפל בזה, דגם לדעת הנך דס"ל, **דהתדיר קודם גם במקום שצריך להעביר על המצוה שאינה**

נתבקשנו לאור המערכה הגורלית העומדת לפנינו, לעורר את הקוראים הנכבדים בעניין חובת השעה, ולהביא שוב את הדברים שהבאנו בעבר, בעניין מצות 'ועשית... ככל אשר יורוך' העומדת לפנינו, וכדלהלן.

דהנה בספר החינוך (מצוה תצה) כתב וז"ל, (מצוה) 'לשמוע בקול ביי"ד הגדול, ולעשות כל מה שיצו אותנו בדרכי התורה... ובכל דבר שיראה להם שהוא חיזוק ותיקון בדתנו, וע"ז נאמר וְעָשִׂיתָ עַל פִּי הַדְּבָר אֲשֶׁר יִגִּידוּ לָךְ...'

'ובכלל המצוה ג"כ לשמוע ולעשות בכל זמן וזמן כמצות השופט, כלומר החכם הגדול אשר יהי' בינינו בזמננו... - ועובר ע"ז ואינו שומע לעצת הגדולים שבדור בחכמת התורה בכל אשר יורו, מבטל עשה זה ועונשו גדול מאוד, שזהו העמוד החזק שהתורה נשענת בו, ידוע הדבר לכל מי שיש בו דעת' עכ"ל, (וע"ע במג"ח שם).

והדברים שייכי טובא לעניינא דיומא, שלדעת החינוך יש לפנינו מצות עשה ממש, לנהוג בעניין הבחירות כפי הוראת רבותינו גדולי הדור זיע"א ושיבלחט"א.

והנה בספר 'פאר הדור' (ח"ב עמ' צו) מסופר על החזו"א: **'עוד אמר לפלוני אחד מבאי ביתו, כי ביום הבחירות (לעיריית ב"ב) מן הראוי שישכים וילך להצביע אפי' לפני תפילת שחרית, שמא יסיח דעתו וישכח אח"כ למלא את חובתו, אך להתפלל בטוחני שלא תשכח ע"כ, - וע"ע בקונטרס 'עלי שיי"ח' (עמ' סד), שמרן הגר"ח זצ"ל נשאל: האם מותר להצביע לכנסת לפני שהתפלל שחרית? - תשובה: אם אמר ברכות.**

וע"ע בספר 'כל משאלותיד' (עמ' תקפד) שהביא את דברי מרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל, שאסור לאכול לפני ההצבעה בבחירות, וכמו שיש איסור לאכול לפני שאר מצוות עיי"ש.

ולפי"ז יש לפלפל טובא בנידון מצוי מאוד, וכדלהלן.

- א -

דהנה ידידי הרה"ג ר' יעקב ישראל יונגרמן שליט"א עוררני לדון בנידון המצוי מאוד, שהנה ישנם רבים שביום הבחירות בדרכם לביהכנ"ס התפילת שחרית, הם עוברים ליד מקום הקלפי.

ומעתה יש לדון, האם מצד דין 'אין מעבירין על המצוות' הם צריכים לקיים מייד את המצוה עשה לקיים את הוראת גדולי הדור שליט"א להשתתף בבחירות, ואע"פ שעדיין לא התפללו שחרית.

או"ז דאם בכוונתם ללכת להתפלל כעת, אזי יש להם להקדים בתחילה את תפילת השחרית, מחמת דקיי"ל דתדיר ושאינו תדיר, תדיר קודם, ורק בחזרתם מהתפילה ילכו לקיים את הוראת גדולי הדור.

בבחירות אינו תדיר (ועכ"פ אינו תדיר כתיירות מצות תפילה...).

אך אי נימא שהקובע הוא האם 'קיום' המצוה תדיר, א"כ י"ל ד'קיום' המצוה לשמוע בקול גדולי הדור, הוא תדיר יותר מ'קיום' מצות תפילה, כיון שבכל עת ובכל שעה האדם מקיים בכל אורחותיו, את המצוה לשמוע בקול גדולי הדור בהרבה עניינים והנהגות וכנ"ל.

- ה -

והנה יש להוכיח, שהמצוה לשמוע בקול גדולי הדור ולהשתתף בבחירות נחשבת כמצוה שאינה תדירה, - דהנה בספר יכל משאלותיך' (עמי' תקפד) כתב בזה"ל: **'כשנכנס רבנו (הגרמ"ק זצ"ל) מהצבעה אמר: זו מצוה שהיא אחת לכמה שנים, ואח"כ חזר על משפט זה שוב, - ושאלתיו, א"כ יגידו שהחינוך ק"ו ממצוה של כל שנה? - והשיב: על דבר רע לא אומרים ברכה, - ואמרת, הנה זה מה שאמר הגאון מטשעביץ, שאמנם להצביע זו מצוה, אבל צריך לדעת שזו מצות מרור ולא מצות מצה, ע"כ.**

הרי לן שלדעת מרן זצ"ל, המצוה להשתתף בבחירות נחשבת כמצוה שאינה תדירה, - דאילו היינו מחשיבים אותה כמצוה תדירה, מחמת שבכל עת ובכל שעה מקיימים את המצוה לשמוע בקול גדולי הדור בהרבה עניינים, א"כ אין מקום לדון כלל שיתחייבו לברך ע"ז שהחינוך.

- ט -

ובאמת יעוי' בספר 'פניני רבנו הקה"י' (שם), שהביא שמרן הגרמ"ק זצ"ל פשט את סמיקו של אביו זצ"ל בעניין ברכת האילנות וברכת החמה, מהא דמבואר בסוכה (נו.), שה'שהחינוך על הסוכה נחשב כתדיר יותר מברכת לישוב בסוכה, ואע"פ שה'שהחינוך על הסוכה אינו שייך לשהחינוך על מצה ועל פרי חדש, - וא"כ יש להוכיח מזה, שכיון שהנוסח של ברכת החמה (עושה מעשה בראשית) הוי תדיר, זה יחשיב את ברכת החמה לתדירה יותר מברכת האילנות, עיי"ש.

וא"כ יש לדון דמבואר בזה דדעת מרן זצ"ל היא, דהקובע לעניין תדיר הוא, האם 'מעשה' המצוה תדיר, - ומעתה לפי"ז מבואר שפיר, שלכן גם לעניין ההצבעה בבחירות ס"ל למרן זצ"ל, שכיון ש'מעשה' המצוה הוא דבר שבא רק אחת לכמה שנים, לכן המצוה הזו נחשבת כמצוה נדירה, ולכן ה"י מקום לדון מדוע אין מברכים ע"ז שהחינוך וכנ"ל, ודו"ק.

[ובאמת אילו נימא כהצד שהעלינו, שהמצוה לשמוע בקול דברי גדולי הדור נחשבת כתדירה, מחמת שמקיימים אותה בכל שעה, א"כ לפי"ז נצטרך לבאר מדוע כל המצוות דרבנן לא יחשבו כתדירות כלפי מצוה דא"ו, מחמת שהרי בכל שעה אנו מקיימים מצוות דרבנן, ובכל המצוות דרבנן אנו מקיימים את המצוה לשמוע בקול חכמים, ויל"פ.]

תדירה, אך מ"מ אכתי יש לדון, דבנידו"ד יצטרכו להקדים לקיים בתחילה את המצוה לשמוע להוראת רבותינו גדולי הדור.

משום דהנה יש לחקור, האם המצוה לשמוע בקול גדולי הדור ולהשתתף בבחירות, נחשבת כמצוה שאינה תדירה, - או"ד דכיון דאנו מצווים בכל עת לשמוע בקול גדולי הדור, **ובכל עת ובכל שעה יש לנו הוראות מגדולי הדור לנהוג כך ולא לעשות כך**, - וגם בכל יום רגיל, כל אדם מקיים הרבה פעמים את המצוה לשמוע בקול דברי גדולי הדור, בהרבה הנהגות שנהוג על פי הוראתם, - וא"כ **אולי המצוה לשמוע בקול דברי גדולי הדור, נחשבת כמצוה תדירה הרבה יותר ממצות תפילה.**

או דנימא דכל הוראה של גדולי הדור נחשבת כמצוה נפרדת, **משום דאין שייכות בין הוראה זו להוראה זו**, ואזי יש לדון דהמצוה לשמוע בקול גדולי הדור בעניין ההשתתפות בבחירות, אינה נחשבת כמצוה תדירה, ואע"פ שאנו מצווים בכל עת לשמוע בקול דברי גדולי הדור, ויל"ע בזה.

ואי נימא דהמצוה לשמוע בקול דברי גדולי הדור, נחשבת כמצוה תדירה יותר ממצות תפילה, אזי יש לדון דיצטרכו להקדים ולקיים את מצות גדולי הדור להשתתף בבחירות לפני התפילה, כיון דתדיר קודם, (ולפי"ז א"י"ז שייך לפלוגתא בעניין אין מעבירין על המצוות כנגד תדיר הנ"ל, משום דלכו"ע יצטרכו להקדים ולקיים בתחילה את הוראת גדולי הדור, שזוהי מצוה תדירה יותר להנ"ל).

- ה -

והנה מצינו שמרן בעל הקה"י זצ"ל הסתפק בכע"ז, דהנה בספר פניני רבנו הקה"י (ח"א עמי' סו) כתב הגרמ"מ שולזינגר זצ"ל בזה"ל, **'הנה שמעתי שביום רביעי ד' ניסן תשמ"א, כשיצא כבוד מרן הקה"י זצוק"ל לראות את זריחת החמה כדי לברך ברכת החמה, ראה גם לראשונה אילנות ביומי ניסן, ונתעורר אצלו ספק איזו ברכה להקדים, אם (להקדים את) ברכת האילנות דהויא תדירה בכל שנה, משא"כ ברכת החמה הויא אחת לכ"ח שנה'.**

'או (להקדים את) ברכת החמה, דאמנם חיובה הוא רק אחת לכ"ח שנה, אבל מטבע הברכה הוא 'עושה מעשה בראשית', ומטבע כזו אמרינן כמה פעמים בשנה גם על ברכים וכ', משא"כ הנוסח של ברכת האילנות אמרינן רק פעם אחת בשנה' עכ"ל.

- ו -

ומעתה יש מקום לבאר את צדדי הספק של בעל הקה"י, ע"פ מה דיש לחקור, האם כאשר נדים בדיני הקדימה של תדיר, בוחנים את 'מעשה' המצוה שלפנינו האם הוא תדיר, - או"ד דבוחנים את 'קיום' המצוה שלפנינו האם הוא תדיר.

והיינו, דאם הקובע הוא האם 'מעשה' תדיר, א"כ י"ל ד'מעשה' המצוה של ברכת החמה הוא, לברך את ברכת עושה מעשה בראשית, וא"כ ה'מעשה' של המצוה הזו, הוא מעשה תדיר יותר מה'מעשה' של הברכה המיוחדת לברכת האילנות.

אך אם הקובע הוא האם 'קיום' המצוה תדיר, א"כ י"ל ד'קיום' המצוה של ברכת האילנות, הוא תדיר יותר מ'קיום' המצוה של ברכת החמה, (כיון שלכא"ו אם נשאל על אדם שקיים את מצות ברכת החמה, איזו מצוה הוא 'קיים', הרי התשובה תהי' שהוא 'קיים' את מצות ברכת החמה, - ולא נאמר שהוא 'קיים' את מצות ברכת עושה מעשה בראשית, וע"ע בזה).

- ז -

וכע"ז יש לחקור ולומר נמי בנידו"ד, שאם הקובע הוא האם ה'מעשה' תדיר, א"כ י"ל דה'מעשה' של ההצבעה

להזמנת שיעורים ודרשות: 052-7155442

לתגובות הערות והוספות

קו 'מים זכים': 02-633-5850

**המען לתגובות: יצחק זאב כגן
רח' נתיבות המשפט 81 מודיעין עילית
טל': 1515-271-55442 (תא קולי)**

**פקס: 02-655-0973
דוא"ל: A0527155442@GMAIL.COM**